

Ληρονομιά σε νέες περιπέτειες

πολύ μελάνι από τους επικριτές του Ν.Σχ. Σύμφωνα με το α. 5, ο ΟΛΕΑΦ μπορεί να συντάξει εταιρείες, ενώ με άλλο όραμα μπορεί να διαθέτει πόρους για έρευνα, προστασία και εξοπλισμό της πολιτιστικής κληρονομιάς στα ανώτερα της. Με ακόμη αυτές τις δυνατότες, γράφεται ακόμη είτε ότι «εξευλομένη» ο οργανισμός είτε ότι θα θεσπίσει η πολιτιστική κληρονομιά στο θέμα της κερδοσκοπίας. Προσεκτικότερη, όμως, μελέτη των διατάξεων δείχνει ότι, αν οι πόροι θα διαθέθενται γενικά για την πολιτιστική κληρονομιά, θα εκπαιδεύονται από αυτήν επίσης στο ανώτατο της. Έπειτα, και με ανωτερότερους στόχους, αλλά σε αυτές το 51% του κεφαλαίου θα ανήκει υπαρκτά, και υστερότερα, ενώ οι υπολοίποι θα διαθέτουν **δωρεάν** μόνο σε συνεταιριστικές ή δημοτικές επιχειρήσεις, σε κοινωνικοποιημένους οργανισμούς, σε τράπεζες, και νόμιμα πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Αν κινήθουν, λοιπόν, υπάρχει **πρόσχημα όχι σφαιρικά από τους φοβημένους κάποιους**, αλλά από κάτι άλλο. Δηλαδή, από την ορατότητα των «κοινωνικών» διατάξεων του Ν.Σχ. και από το ότι, αντί να θέλει στο παιχνίδι της διατήρησης το ιδιωτικό κεφάλαιο, που τώρα το κερδίζουν οι εργολάβοι και οι καταδοτικές ημεδαυές **το σφαιρικό απέναντι** Χριστιανική, εθελούσια, καλά μελετημένη και **ροζακτική διατάξεις**, «δωάνει» με αυτές εγκληματίες. Γιατί είναι κερδοφόρο να δοκιμάσει με ελπίδα: ποιο και πόσο πετυχαίνει, σήμερα, με επικρατές της ηθικής κοινότητας οργανισμούς και κομμάτια, από επιχειρήματα καθαρά αισθητικά, ιστορικά, μη οικονομικά. Το θέμα κερδοφόρο είναι της πολιτιστικής κληρονομιάς να γίνει και πόλος οικονομικής ανάπτυξης σε παλαιά μέρη, και πώς θα ενταχτεί στη σημερινή ζωή, ως ζώντα στοιχείο της. Αλλά ως έμβλημα του δεύτερου κεφαλαίου του νομοσχεδίου, δηλαδή στην ποινική προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, δε πρέπει να αναγνωρίζουμε ότι επιχειρείται σφαγή ή σημάδι ενός πλάνου για εκουσιοκρασία της προστασίας αυτής, αφού οι μέλη σφαιρικά κερδίζουν σχετικά ποινικές διατάξεις μέχρι κατάληξης να είναι από αναγκαστική μέχρι ακόμη φαιδρός. Γίνεται προσπάθεια, τόσο ως προς την **εδιήνη μεταχείριση αδικημάτων** (να αποταλεί ιδιωτικά), όσο και ως προς την **καούτη περιλήψιμότητά τους** (περιλαμβάνονται οι αδικήματα της παλαιότητας καλής: της κληρονομιάς, της κληροδοσίας, της υπερέλασης, της εφάρμοξης, της παρόνσης εξαγγελίας, της παρόνσης συνοικιακής ή ερηνικής δίωξης, της ληστείας της παρόνσης εμπροχής και της παραρτήρησης προς τέλεση αδικήματος) καθώς και προς την καλύτερη των εδικών και αναγκών διατάξεων δικονομικής φύσεως. Δυστυχώς, από επισημογενείς περιόδους θεωρούμε ότι **αποδοκιμάζονται** το σύνολο των διατάξεων, ενώ ταυτοχρόνως δημοσιεύουν πολύ αφηρημένα εκχυρότητα νομικά κατασκευάσματα. Έτσι, και πρώτα απ' όλα, με τις διατάξεις αυτές, η νομική ομοιοτητα των αδικημάτων κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς φτάνει να εξαρτάται όχι από την **ιδία την παραρτήρησή** αλλά... από τον φόρο προστασίας των πολιτιστικών αγαθών! Δηλαδή, από το αν είναι «χαρακτηρισμένα» ή «μη-σημαίνοντα» τα

αντικείμενα πολιτιστικής κληρονομιάς από το ΥΠ.ΠΟ. Αν είναι από το ΥΠΕΚΙΔΔΕ, τότε οι παρόνομες πράξεις εκκενώνουν των διατάξεων που προτιμούνται νόμιμα, — πρόγραμμα και ανακαταστάσεις μάλιστα, και από την εσχηματική «έκθεση!» Έπειτα, επιχειρείται (άρθρο 8 και 19) η δικαστική ανάγνωση σε «**έργα πολιτισμού**», σε «**έξοχου έργα πολιτισμού**», και σε «**έργα πολιτισμού μικρής αξίας**». Για τα πρώτα δίνεται λιγοστό κριτήριο: ορισμός γαλά... εξαρτώνται από αυτόν αντικείμενα και σκηνικά που ανήκουν σε Δήμους και Κοινοτήτες!... ενώ ο χαρακτηρισμός των δεύτερων οφείνται σε... **δικαστική διαδικασία**, προφανώς «**κατόπι εστίασης**», δηλαδή **μετά** την κλητή, φόρο, Α.Π. και **κοινή περιλήψιμότη!** Το ποιο παραπάνω ροζοκρατολογίας αναμένεται έτσι, το σφαιρικό ασφαλιστικό ως ευλόγως εννοούμενο. Για την τρίτη κατηγορία... δεν γίνεται κανενός ορισμός και δεν καθορίζονται καμία διαδικασία «χαρακτηρισμού»! Έκτος από την απαράδεκτη νομική βολότητα ροζοκρατολογίας έχουμε επομένως, και την εξάρτηση της διαφορετικής ποινικής μεταχείρισης των αδικημάτων ανάλογα προς εκ των υστέρων λαμβανόμενες δικαστικές αποφάσεις. Πέρα από αυτά τα κενολογικά, επισημαίνουμε ακόμα ότι από άρθρο 14 το **φόρο δεν προλαμβάνεται**, τόσο η **αυθαιρέτη ενέργεια έργων**, όσο και η **παραρτήρηση του περιελάττου**, ενώ στο άρθρο για την παραρτήρησή δεν περιλαμβάνεται η πράξη της παραρτήρησης σε **φόρο**, τούτουν αδικημάτων από το μέλλον σφαιρικό στις μέρες μας. Νομίζουμε ότι και μόνον από όσα μηχανοκίνητα με όραμα συντάγμα επιβάλλεται η **πλήρης αναμόρφωση** του σχεδίου νόμου, του πρώτου που προτείνεται μετά μια πενταετία, από το υπουργείο Πολιτισμού, οι Α.Π.υ.π. προστασίας, που τυχόν οι ελπίες να είναι και το πρώτο νομοσχέδιο αποκαλύπτει για την προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς μετά το 1980. Ας μην προσέχουμε και ακόμη περιλαμβανόμαστε στο γρήγορο και ανεπαρκές βολακό πλάνο προστασίας το οποίο, μετά τη δημοκρατική μεγαλύτερη πολυδικαστική των φρονών προστασίας, (εγκυρίαση αρμοδιοτήτων από υπουργείο Β. Ελλάδας, «νομοσχολήσιμη» των υπηρεσιών του ΥΠ.Π.Ο. κ.ά.), θα αποτελέσει ένα προσθετό θέμα **προς τα πίσω και προς το χειρότερο**. Το καλύτερο γενικόσημο της νομοθεσίας, αλλά και των υπηρεσιών σε Έναίο Φορέα Προστασίας με **δίκτυο** του αποκλειστικώς δικαιοδοσιακής αρμοδιότητας και μηχανοκίνητης) όπως φαίνεται, προωθούν τους εμπνευσμένους ανθρώπους για να το προωθήσουν.

(1) Για λεπτομερέστερες πληροφορίες παραπέμπουμε σε δύο άρθρα μας στην «Αρχαιολογία» (Μην. 1984) και στο «Αντί» (8.12.1988), αλλά και στο βιβλίο μου «Κατά της διαλύσεως», που προκειται να εκδοθεί από τον εκδ. οίκο Ι. Δ. Καλλιδόρος.

«ΑΡΧΑΙΟ ΠΝΕΥΜΑ ΑΘΑΝΑΤΟ»

Η ιστορία του Μπεν Τζόνσον συντάραξε την αφήλου. Για μέρες ήταν το κύριο θέμα συζήτησης, παραμερίζοντας άλλα, ασφαλή, και υστερότερα. Με ακριβή και υπεύθυνο αυτό και άλλα ανάλογα, λιγότερο εντυπωσιακά, αλλά όχι και λιγότερο επώδυνα, πολλές σκέψεις διατυπώθηκαν στην προσπάθεια να εντοπιστεί η αιτία του κακού, να ορθωθεί, πώς από τους άθροοντες στη διεξαγωγή τους αρχαίους (όχι μόνο ολυμπιακούς) αγώνες, όπου κυριαρχούσαν το πνεύμα της ευγενούς άμαλλας, πείσαμε τόσο χαμηλά. Πολλοί θα συμφωνήσουν με την άποψη, ότι για όλα φταίει οι Φοίνικες που επινοήσαν το χρώμα, δημοφιλέστερο έτσι τη βασική προϋπόθεση της σύγχρονης παραολυμπιακής κοινωνίας με όλα της τα παρανοήματα.

Ήταν όμως πράγματι στην αρχαιότητα η κατάσταση τόσο εξουλομένη, όσο θέλωμε να τη βλέπουμε σήμερα; Ήδη γράφτηκε από ενημερωμένη πένα, ότι και τότε υπήρχαν — κοινολογία — και πολλοί που απηλείστησαν: αλλά αποδοκίμασε ημάρτημα ηθικότητας — τρόποι, να επηρεάζονται η έκδοση μιας αγωνιστικής αναμέτρησης. Αυτή η παρατήρηση μω κινήσει την περιέργεια να οικολογήσουμε στις ηθικές, καθώς τις νομικές, της άγαστης ρωμαϊκής αρχαιότητας και των πρώτων και μεθών Βυζαντινών χρόνων, με την ελπίδα να βρω κάτι σχετικό. Και άρχισα.

Στο Θεοδοσίω Κώδικα, που συντάχθηκε επί του Θεοδοσίου Β' στο τέλος της τρίτης δεκαετίας του 5ου αιώνα, περιλήφθηκε μια διαταγή των αυτοκρατορικών Ουλεντιανού, Θεοδοσίου Α' και Αρκαδίου του έτους 398, με την οποία υπονομιμαίνεται αποδοκιμάζεται ανακαλύψει μόνο να τον παραβιάσει στη δικαιοσύνη. Αν δε κάποιος από τους «ελεύθερους» (ο λατινικός όρος *agilatores* έχει ερμηνευθεί από τους παλαιότερους και τους σύγχρονους ερευνητές με εκρήφους που υποβλήθηκαν τους μετέγενους σε αγώνες ταχύτητας) ή άλλος άνθρωπος τολμήσει να εξημερώσει το μόνο ιδιωτικό (με το δικό του δηλαδή) μέσο θα υποβληθεί στην **ελάτση νόμιμη**, γιατί έτσι δημοσιεύονται την υπόνοια ότι με την εντομότητα του αυτή ήθελε, είτε να εξημερώσει τα ίχνη της συμμετοχής του στην κακούρα βροχή του μέγου, είτε να εξουλοταρξήσει τους προσημοκίτες του εχθρούς από το πρόγραμμα ότι επιδιώκονταν σε μαγικές πράξεις (C. Th. 9.16.11). Η διάταξη επαναλήφθηκε αργότερα (έκ. 534), με ουσίωση το Λατινικό του κείμενο, στον ουσιωνόμοτο Κώδικα (9.18.9), όπου όμως δόλιπα στη λέξη *agilatores* του αρχικού κείμενου προστέθηκε η επεξεργασία, ότι εννοούνται οι ηθικοί στις αρμοδιότητες. Έτσι παραμεριστική κάθε αρμοδιότητα που θα μπορούσε να γεννηθεί ως προς την ακριβή σημασία του όρου.

Δημιουργείται όμως μία ατομία: Και τί σχέση μπορεί να είχαν οι ηνίοχοι με τους μάγους; Για να διαπιστώσουμε αυτή τη σχέση πρέπει να γυρίσουμε λίγο πίσω. Η μαγεία είχε παικτοποιηθεί στη Ρώμη από αρκετά νωρίς, αλλά οι σχετικές πληροφορίες είναι τόσο λίγες, ώστε δεν επιτρέπουν τη συναγωγή συγκεκριμένων συμπερασμάτων ως προς το είδος των δικωμένων πράξεων. Στον Κόρινθο πάντως Νόμο, με προσταυζόμενο έννομο αγαθό την ανθρώπινη ζωή — ο νόμος αυτός επηγοφόταν «περί φωνών» — προβλέπονταν, μεταξύ άλλων, η διενέργεια «αδαφανών» λατρευτικών πράξεων (το λατινικό κείμενο μιλάει για mala sacrificia) και η οποιαδήποτε σχέση με δηλητηριώδεις ουσίες, γιατί τα αποτελέσματά τους αποδίδονταν όχι στα φυσικά συστατικά τους, αλλά στην επένεση υπερφυσικών δυνάμεων. Γι' αυτό και από πολύ νωρίς η λέξη «φαρμάκος» έγινε συνώνυμη με το «μάγος».

Στην αυτοκρατορική νομοθεσία του 4ου αιώνα, με την οποία καταβλήθηκε προσπάθεια να οριοθετηθούν οι δύο περιοχές, της επιτρεπόμενης προσέγγισης των υπερφυσικών δυνάμεων, δηλαδή της θρησκείας, και της απαγορευμένης, δηλαδή της μαγείας, υπάρχει η μαρτυρία, ότι πολλοί δε διατάχθη να μετρήτονται μαγικά μέσα και, ταρασσόντας τα στοιχεία, να διαφερόντων τους θίους αδών με την επίκληση πνευμάτων ή να εξολοθρεύοντων τους εχθρούς τους και γενικότερα τους αντιπάλους τους προσευχόντας σε «κακές τέχνες». Ποινή γ' αυτούς ήταν ο θάνατος (βλ. δίταξη του Κωνσταντίνου, Δεκεμβρίου 357: C. Th. 9.16 = C.J. 9.18.6).

Αν αναλογιστούμε ότι την εποχή εκείνη το αγινάσιο που συγκέντρωνε κυρίως το ενδιαφέρον του κοινού ήταν οι αρματοφόροι, και ότι οι οπδίων των αρμάτων τόσο εξαιτίας της απλότητας όσο και λόγω της δύσκολης που συνεπαγόταν η νίκη (χαρακτηριστικά είναι το πλήθος και το πηρομένο των επιτηρημάτων προς τιμήν διαφόρων ηνιόχων που έχουν περιωθει στον ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης) την επίδοσαν με κάθε μέσο, θεμιτό ή αθέμιτο, η ανεύρεση της ζητούμενης σχέσης δεν είναι δύσκολη. Ένα από τα μάλλον προσηφί με της δεύτερης κατηγορίας, δηλαδή τα αθέματα, ήταν η προσηφί σε μάγους, που αναλάμβαναν την υποχρέωση, με θυσίες και άλλες μεθόδους επίκλησης υπερφυσικών δυνάμεων (π.χ. με τους λεγόμενους «καταδέσμονες» ή με «καταποσαλεύσεις») να καταστήσουν είτε τους αντιπάλους «-πελάτη» τους ανίκανους να οδηγήσουν με δεξιότητα τα άρμα τους, είτε τα αλόγα τους ανήμπορα να τρέξουν γρήγορα.

Για το πόσο διαδεδομένη ήταν αυτή η τακτική, που είχε πάρει, όπως φαίνεται, τις διαστάσεις πραγματικής μάχης, υπάρχει πλήθος μαρτυριών σε πατερικά κείμενα του 4ου και 5ου αιώνα που στυγιάζουν αυτές τις μεθόδους, σε αγιολογικές ηγέτες, που μας πληροφορούν ότι οι ενδιαφερόμενοι προσπαθούσαν καμιά φορά να συγκαλύψουν τις μαγικές τεχνικές τους περιβάλλοντάς τις με χριστιανικό μανδύα, σε μαγικούς παπύρους, που δίναν τις σχετικές «συταγές» και σε άλλα φιλολογικά και

ιστορικά μνημεία.

Η συχνότητα των κρουσμάτων είχε δημιουργήσει την πεποίθηση, ότι κάθε αναπάντητη νίκη δεν μπορούσε να οφείλεται παρά μόνο στην παρέμβαση μάγου. Έτσι, όπως μαθαίνουμε από το βίο του Αγίου Δημητρίου, μετά την απρόσμενη ήττα του Λαυαίου στον ιππόδρομο της Θεσσαλονίκης ο παριστάμενος αυτοκράτορας Μαξιμίανος δήλωσε: «Μα τους θεούς γοητεία τις προέχωρησεν επει ουκ αν εσφάττετο υπό του νεανίου τούτου ο τσοσάτας και ητλικαύτας επιδειξάμενος ανδραγαθίας». Κάλεσε λοιπόν το νικητή Νέστορα και τον ρώτησε: «-Είπε νεανίσκε, ποια μαγεία χρσάμενος, ή τίνας έχων συνεργούς, τον Λαυαίο απέκτησας;» (P. G. τ. 116 σ. 1180).

Οι παρεκτροπές αυτές προκάλεσαν — κυρίως εξαιτίας της μαγείας — την έντονη αποδοκιμασία της Εκκλησίας, που στράφηκε γενικά κατά των αγωνιστικών θεσμών. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό για την αντίδραση αυτή είναι ένα χωρίο του Ιωάννη του Χρυσόστομου, στο οποίο η μεγάλη αυτή προσωπικότητα της πρώιμης θυζαντινής εποχής, αφού με οξύτητα φέγει τη διάθεση δημοσίου χρήματος για τέτοιους σκοπούς, καταγγέλλει: «Και τί δει λέγειν τας μαγανεύσας τας εν τας ιπποδρομίας, τας εν τας των θηρίων αμάλλας;» (P. G. τ. 61 σ. 103). Η διασύνδεση ηνιόχων και μάγων προβάλλεται και στα νομικά κείμενα της μέσης περιόδου. Ο σχολαστικός (δικηγόρος) Θεόδωρος ο Ερμιολίτης (τέλη του 6ου αιώνα) παραφράζοντας την παραπάνω διάταξη του ιουστινιανείου Κώδικα 9.18.9 σημειώνει: «Ο ειδικός γόητα και μη παροδούς αυτόν περιωθει, καν ηνίοχος καν έτερος θυμειλικός». Στο παράρτημα της Εκλογής της Ιουλιανής (VII, 5), ορίζεται ότι: «Ηνίοχος ή τοιούτος τις γόητι κολλώμενος εσχάτως τιμωρείται». Σημειώθουν ότι με τον όρο «-γόητες» χαρακτηριζόνταν στη θυζαντινή νομική γλώσσα οι μάγοι. Είναι επίσης ενδιαφέρον από το σχόλιο του Θεόδωρου, ότι εξομολογούνται κατά κάποιο τρόπο οι ηνίοχοι με τους «θυμειλικούς» (δηλαδή τους θατρίνους) που ήταν πρόσωπα μενικονικά από νομική άποψη, γιατί θεωρούνταν άτιμα. Παρόμοιες διατάξεις συναντάμε και στα Βασιλικά (60.39.30) καθώς και στην Επιστολή Νόμων (45.42), που καταρτίστηκε περί το 913.

Από όσα στοιχεία — αρκετά εύλητα, νομίζω — μπόρεσα να συγκεντρώσω χωρίς δυσκολία συνάγεται, ότι το «αρχαίο πνεύμα αθάνατο» είχε σημαντικότατα επιτεύγματα, τουλάχιστον στην περίοδο που καλλιπεί τη έρευνά μου. Η διαφορά θέβια από τη σημερινή εποχή είναι ότι στο παρελθόν, οι αρματοφόροι, μονομάχοι και άλλοι αγωνιζόμενοι προσπαθούσαν να καταστρέψουν τους αντιπάλους τους. Οι σημερινοί αθλητές καταστρέφουν, αντίθετα, τους εαυτούς τους. Τα μέσα όμως παραμένουν σε τελική ανάλυση τα ίδια. Αλλάς η θέση των θυσιών, των επιδώων, των καταδέσμων και των άλλων μαγικών μεθόδων της μακρινής εκείνης εποχής ήταν τα τελειοποιημένα παρασκευάσματα που η σύγχρονη «μαγεία» προσφέρει στους πιστούς της.

Παροράματα τεύχους 27

Σελ. 34: Ο σωστός τίτλος του άρθρου είναι «Αναγέννηση και Αρχαιότητα». Σελ. 63: «Ο Ροντέν...» να διαβαστεί. Τον ίδιο καιρό που η πρωτοπορία προβάλλει ως δημιουργική αφετηρία την πολιτισμική λήθη... Σελ. 80: να αντιστραφούν οι λέξιάντες των εκ. 9 και 10. Σελ. 83, στ. 1, ο 52 δε χρειάζεται η ένδειξη (εκ. 10), το ίδιο και στ. 2, ο 1: (εκ. 19) και ο 48: (εκ. 10) και σελ. 84, στ. 3, ο 20: (εκ. 16). Σελ. 83, στ. 2, ο 64: (10.6) αντί (13.6). Σελ. 88, στ. 2, ο 61: τις αντί στις Στ. 3, ο 8: να διαγραφεί το «-πριν». Σελ. 89, στ. 1, ο 9: μετά τη λέξη «-διατηρήτων» μπει τελεία και ακολουθεί η εής πρόταση: «-Το θέμα αυτό επισημάνθηκε σε ενένα μήνες στο νομοσχέδιο του 1988 για τροποποίηση του ΓΟΚ». Ακολουθεί κανονικά η επόμενη πρόταση (η «Τελικά...»). Στ. 3, ο 3: διαγραφεί από την ενότητα με αρ. 3 το Φ.Ε.Κ. Δ', 317, 1988 και μπεινι στην ενότητα με αρ. 4, μετά τις λέξεις «-την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως». Σελ. 90, στ. 3, ο 7: «-σε κάθε κάλοπστο». Σελ. 90 παραλείφθηκαν οι τίτλοι από δύο σημειώματα. Έτσι, μετά την 7η σειρά θα πρέπει να μπει ο τίτλος «Το πολεμικό μουσείο» και, μετά τα στοιχεία του μουσείου αυτού, θα πρέπει να μπει ο τίτλος του επόμενου σημειώματος «Ανακονιώσις και κατ'αγγελίες από το Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων».

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νέα σημαντικά ευρήματα στον Πετρά Σητείας

Συνεχίστηκαν για τέταρτη χρονιά οι ανακαυφές στο μινωικό οικισμό της πόλης της Σητείας, στη θέση Πετράς, υπό τη διεύθυνση της γρούφουσας Οικονομική ενίσχυση από το Ινστιτούτο για την Προιστορία του Αιγαίου της Νέας Υόρκης, επέτρεπε την επέκταση των εργασιών σε διάφορα σημεία του λόφου με ενδιαφέροντα και ιδιαίτερα ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Συγκεκριμένα:

— Αποκαλύφτηκε ο Δυτικός τοίχος, (πρόσφω) του διάφορου Υπογεωμωικού Ια σπιτιού, που είχε σκαφτεί το 1985 και 1986. Έχει πλάτος 1 μ. και είναι κατασκευασμένο από πολύ μεγάλους ακανόνιστους λίθους. Το σκάβωμα ύψος του υπολογίζεται στα 2 μ. Εκτός από την καλή ποιότητα κεραμική και το πλήθος των λιθίνων εργαλείων, έβρεθηκαν επίσης δύο εύρημα ομοιομάτων κεράτων κορυφωσις, μικρού μεγέθους, από ηπλό και λιθό αντι-